

II. Utrum argumenta, quae desumi solent sive ex insolita nominis Pauli absentia et consueti exordii salutationisque omissione in epistola ad Hebraeos, — sive ex eiusdem linguae graecae puritate, dictionis ac styli elegantia et perfectione, — sive ex modo quo in ea Vetus Testamentum allegatur et ex eo arguitur, — sive ex differentiis quibusdam, quae inter huius ceterarumque Pauli epistolarum doctrinam existere praetenduntur, aliquomodo eiusdem Paulinam originem infirmare valeant; an potius perfecta doctrinae ac sententiarum consensus, admonitionum et exhortationum similitudo, necnon locutionum ac ipsorum verborum concordia a nonnullis quoque acatholicis celebrata, quae inter eam et reliqua Apostoli Gentium scripta observantur, eandem Paulinam originem commonstrent atque confirment?

Resp. Negative ad primam partem; affirmative ad alteram.

III. Utrum Paulus Apostolus ita huius epistolae auctor censendus sit, ut necessario affirmari debeat, ipsum eam totam non solum Spiritu Sancto inspirante concepisisse et expressisse, verum etiam ea forma donasse qua prostat?

Resp. Negative, salvo ulteriori Ecclesiae iudicio. (Sr. Acta Apostolicae Sedis VI. pag. 417.).

Recenzije.

Vlašić: Savremena biblijska pitanja. Rijeka 1914.

Reveni trudbenik na biblijskom polju O. Vlašić napisao je zgodnu i potrebitu knjigu, da uputi inteligentni lajikat u ispravno shvatanje znamenitih i teških biblijskih kvestija. Iza kratkoga uvoda dijeli knjigu u tri dijela. I. Biblija uopće. II. O nekim knjigama napose i III. Novovjeki nazori o Isusu Kristu.

Ja ću se dotaći samo nekih pitanja s obzirom na N. Z. Čudim se, da se pisac obragjujući: „Biblija pri svijetlu modernih otkrića“ nigdje ne osvrće na djelo: Deissmann; Licht von Osten (Tübingen 1909.).

„Autencija, povjesnost, istinitost Evangjelja,“ bilo bi dobro, da je pisac doslovno citirao par klasičkih svjedoka iz prvih vijekova za autenciju.

Jednako trebalo je posvetiti više pažnje i unutrašnjim kriterijima.

Bojim se, da će čitalac teško imati jasan pojam o sinoptičkom pitanju pročitavši „Sinoptičko pitanje.“ Trebalo bi zgodnije i jasnije argumente grupirati, ovako je najednoč više kvestija nabačeno, kojih riješenje potpuno ne zadovoljava.

„Više nego je stalno, računajući po pripovijedanju četvrtog evangjeliste, da javno djelovanje Isusovo preseže

tri godine (četiri židovska vazma.)⁴ Ne quid nimis.

Kad bi zbilja javno djelovanje Isusovo po Ivanu više nego li stalno trajalo tri godine, onda ne bi moglo biti pristaša dvogodišnje i jednogodišnje teorije. Auktor sigurno znade, da se počevši od sv. otaca tumači razilaze u determiniranju nekih Ivanovih svetkovina. A sâm Nisius, odlučni branitelj trogodišnje teorije, svršava najnoviju raspravu ovako: Als Schlussresultat aus obigen Ausführungen dürfen wir wohl feststellen, dass die Dreijahrtheorie, nicht zwar „als Dogma von allen Kanzeln gepredigt“ werden soll, aber dass sie auf Grund der Evangelien und selbst der kirchlichen Tradition auch heute noch als wahrscheinlichere Ansicht erfolgreich verteidigt werden kann.¹

Kad već pisac govori o „*λόγια κρυφανά*“ trebalo je malko obraditi to pitanje, a ne samo jednostavno ustvrditi: „Ali je jasno — to se iz konteksta razabire, a također iz knjiga sv. Pavla, — da Papija pod onim *λόγια κρυφανά* misli cjelovito današnje Evanđjelje Matejevo.“

Ne će li gjekoji čitalac pomisliti: to je lijepo, no prijatelju, ja bih želio, da mi navedeš i dokaze.

„Četvrto evanđjelje.“ Šteta, da nisu pomnije obragjeni unutrašnji kriteriji. — Trebalo je nadalje podrobnije raspraviti glavnije racionalističke i modernističke nazore o četvrtom Evanđjelju.

Bljstavi i zamamljivi argumenti modernista (Loisy) lahko mame i smućuju skeptičku modernu dušu. Ergo trebalo bi otkriti svu golotinju njihovih glavnih prigovora protiv našega divnog Evanđjelja.

„Evanđjelje i kulturni napredak“ trebalo je krepije istaći, kako se Evanđjelje, upravo jer ga je donio i učio vječni *λόγος*, ne može protiviti pravom kulturnom napretku, te istaći njegove divne plodove za pojedinca i narode.

„Evanđjelje i budizam.“ Prikazujući nezdrave plodove budizma mogao je auktor prikazati, kako ta lažna heretistička nauka nije mogla

rodit i nijednoga sveca; dok je kršćanska vjera kao najdivnija aktivna moć rodila i odgojila velikane kao: Benedikta, Franju Asiškoga, Franju Xaverskoga, Ignacija, Vinka Paulskoga i tolike druge, čiji duh i danas blagoslovno djeluje na raznom kulturnom području.

„Jedno poregjenje“ sjeća me na Fonckovu sliku u polemici s Wahrungom.

„Pojava Isusa Krista“ mogla bi biti toplije obragjena, da se auktor više držao glavnih misli o Gospodinu u apoloģiji Hettingerovoj i Weissvoj.

„Isus — sin Josipa“ čitam: „Kad na kojim mjestima u Evanđelju čitamo, da je Isus sin Josipov, treba znati, da to ne govore evanđ. u ime svoje „nego iznose mišljenje Židova.“ Evanđjeliste Matej i Luka ističu, da je B. Dj. Marija po Duhu Sv. začela i rodila Sina Božjeg. No braneci odlučno djevičanstvo Bogorodičino, zovu (Mat.) Josipa časnim imenom „muž Marijin,“ a Mariju kako zaručnicom, tako i ženom Josipovom.² Izmeđju Marije i Josipa postojao je legitimni brak.³ Prema tomu je Josip, ako i nije rodio Isusa, zakoniti otac Isusov (sensu legali). Tim časnim imenom nazivlje ga i sama B. Djevica Marija.⁴

Zato čitanje u syr. sin. (Lewis) ne mora biti heretičko, pače je kako Heer sudi izvorno, samo treba to mjesto dobro razumjeti. Heer prevodi ovo mjesto: Josip, za kojega je bila zaručena djevica Marija, dao je u knjigu u rodoslovlja (sefer toledot) upisati kao sina Isusa, koji se zove Mesija.

Židovima, a to je vrijedilo i za pokrštene Židove, vrijedio je kao genealoški dokaz samo registar rodoslovni muške descendencije u službeno zajamčenoj i prema tomu jedinjoj pravnoj formi.

Matej dokazuje Židovima, da je Isus sin Davidov. A to je mogao samo onda, ako je naveo Josipa, pravoga potomka Davidova kao službeno priznatog oca božanskoga djeteta.

Stoga čitanje syr. sin. (Lewis) nije heterodokсно i predočuje najstarije čitanje, dok se još dobro shvatao duh

¹ Zeitschrift für katholische Theologie III. Heft 1913. p. 503.

² Mt. 1, 19; Mt. 1, 20. ³ Mt. 1, 24.

⁴ Luk. 2, 48.

genealogije. Ne niječe se tim čitanjem, da je Isus po Duhu Svetomu začet od Djevice Marije, već se jasno ističe djevičanstvo Marijino dodatkom: „ἡ μνησευθεῖσα παρθενος Μαριάμ.“⁶

Cujmo Knabenbauera: Legitur quidem in syn.: Joseph... genuit Jesum; sed cum addatur: cui desponsata erat Maria virgo et l. 18. seq. clarissime virginitas asseratur, patet genuit improprie sensu legali accipi, uti alias Joseph etiam pater Jesu vocatur sensu legali (Luc. 2, 48), Joseph vir Mariae vocatur ob ea quae v. 20, 24 narratur.⁶

„Prvorogjeni sin Marijin i braća Isusova“ u tumačenju riječi „prvorogjenac“ bilo bi dobro, da se dotakao auktor i mističkog tumačenja. Uvjeren sam, da bi mnogi bio ushićen promatrajući značenje „primogenitus“ u Pavla.

„Proročanstva o Mesiji“ pisano je odviše općenito; trebalo je i navesti glavna proroštva i ukratko protumačiti. Isusovo uskrsnuće, trebalo je malko opširnije obraditi, naročito hipotezu vizija. (Visionstheorie).⁷

Dr. Franjo Zagoda.

P. Michael von Neukirch, G. M. Cap. Die katholische Lehre von der Gnade in ihrer Schönheit und Harmonie. Herausgegeben von Stefan Bilger, Pfarrer. Freiburg (Schweiz): Canisiusdruckerei u. Verlag. 1913. U 8-ini Str. 332.

Među mnogim pitanjima specijalne dogmatike osobito je važno ono o milosti (De gratia). Milošću bo postizavamo naš vrhunaravni konačni cilj: po sv. krštenju smo se u milosti preporodili, milost nas mora i kroz ovaj zemaljski život voditi, jedino milost može nas i u vječni život uvesti. Odatle i važnost milosti. Nego u pitanju milosti nalazimo mnogo poteškoća. Zato su se muževi svih vjekova naše kršč. ere bavili tim tako važnim, a u isti mah i tako teškim

⁶ Heer: Die Stammabäume Jesu nach Matthäus und Lukas cfr: Joseph und das Weihnachtsgeheimnis.

⁶ Knabenbauer: Commentarius in evangelium secundum Matthaeum p. 45.

⁷ cfr. Jocquier et Bourchany: La résurrection de Jésus Christ.

pitanjem. Stoga i nema dogmatičnog traktata, gdje se mišljenja bogoslovaca tako razilaze kao što u traktatu o milosti. K tomu se ima priključiti i drugi razlog t. j. što se na milosti temelji i moral: je li kriva nauka o milosti, kriva je i nauka o moralu. S ovih je razloga dakle opravdano djelo, koje hoće da predoči ponajglavnija tumačenja bogoslovaca i kuša ih k jedinstvu privesti. Ovo je imao na pameti i pisac, kapucin iz štrasburškog samostana, prije nego se dao na posao. Svoj zadatak obradio je ovako:

Na prvom je mjestu prikazao pojam, diobu, uzroke, narav i ljepotu milosti kao i zablude, što nastaju iz krivog shvaćanja milosti. Zatim slijede dva glavna odsjeka: u knjizi prvi je o aktualnoj milosti, a drugi o milosti habitualnoj. U prvom se odsjeku pisac bavi oznakom i potrebom milosti, njezinim odnosajem naprama slobodnoj volji te harmonijom četiriju sustava o milosti: tomizma, augustinijanizma, molinizma i kongruizma. Upozorujemo, da piščev uspješni pokušaj zbliženja svih tih sustava sačinjava novu tekovinu u bogoslovnoj književnosti. Tako se izjavila sva nje-mačka kat. štampa. U drugom odsjeku govori pisac o habitualnoj milosti ili o opravdanju s osobitim obzirom na njezinu bit i vlastitost. Posljednje poglavlje govori o načinu, kojim možemo dobiti opravdanje putem dobrih čina. Uočimo li čitavo djelo, moramo da priznamo, da bi djelo zasluživalo osobitu preporuku bogoslovnih profesora, jer raspravlja o toli važnom i zamršenom pitanju s dubokim poznavanjem teoloških načela i teološke književnosti, a što je najglavnije za knjige ovakove vrsti, da se odlikuje i lakoćom stila i dikcije. Knjiga bi P. Michaela vrlo dobro poslužila i kao priručnik bogoslovnoj mladeži, jer bi iz nje posve lakim načinom mogla pojmiti milost u njezinoj — koliko se to daje — biti i u bogoslovnoj znanosti. Zato srdačno pozdravljamo djelo kapucina P. Michaela i želimo, da nas doskora i sa kojim drugim djelom obdara.

A. L. Gančević, O. F. M.

J. Chrys. Schulte: Unsere Lebensideale und die Kultur der Gegenwart.